

ÇEVRE KİRLİLİĞİNİ ÖNLEMEDE EĞİTİMİN ROLÜ

Yusuf SÜLÜN*

Ö Z E T

Yeterli çevre eğitiminin verilemeyeşi, nüfusun hızla artması ve sanayi alanındaki gelişmeler çevre kirliliğinin temel faktörlerindedir. Ayrıca, her şeye rağmen fazla kazanma hırsları, doğal kaynakların sorumsuzca kullanılması ve bunların sınırsız olduğu duygusunun hâkim olması da çevre kirliliğinin başlıca sebeplerindedir. Kirliliğin boyutlarının sürekli artması günümüz insanının varlığını tehlikeye düşürmekte, geleceğinden endişe duyar hale getirmektedir.

Çevre kirliliğinin sebebinin insanın kendisi olduğu aşikârdır. İnsanların hem kendilerine hem de çevrelerine zarar vermeden yaşamaları ancak alacakları eğitim sayesinde mümkün olur.

Çevre eğitimi, bireye okullarda, okul öncesi dönemden başlayarak ilk, orta ve yükseköğretim dönemlerinde sürekli ve kesintisiz olarak verilmelidir. Bu süreçte, okul dışında kişinin yaşadığı çevrede de devam edilmelidir. Basın ve yayın organlarından yeterince faydalanmak, kazanılan davranışların kalıcı olmasını sağlayacaktır. Verilen eğitim, çevre bilincinin toplumsal kültür haline gelmesini sağlar.

Eğitim, kişinin kendisini tanımasını ve sağlıklı yaşamasını sağladığı gibi çevresini kirletmemeyi ve onu korumayı da öğretir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, çevre kirliliği, kültür.

ABSTRACT

Not to be given enough education about the environment, increasing the population rapidly the industrial developments and waste of it are the main factors of the environmental pollution. In addition that using of the natural resources irresponsibly even though they were endless in the nature can also be counted another related factors of the pollution. Increasing the density of pollution harms the present human life and makes his future life be in anxious.

It is obvious that the cause of environmental pollution is the human beings himself. Living without harming himself and the environment can only be given the human beings by the education process.

Environmental education should be given to the man in the education process and to be started in the pre-school education period continuing in the following stages until the end of his university education life. Even it should be continued in his whole life apart from the school.

With the support of the press about this subject, the behaviors gained before and the experiences had about will be more effective and permanent. If the education process on this matter can be done well, environmental conscious will be a part of the active cultural life.

The human beings can be taught in education about knowing himself, learning how to live in health, as keeping his environment clean.

Key Words: Education, Environmental pollution, culture.

1. GİRİŞ

Hızlı nüfus artışı, endüstrideki gelişmeler, doğal kaynakları ve sonuçta insanın varlığını tehdit eden kirlenmeler, çevre sorunlarını oluşturarak, 20. yüzyılın sonlarına doğru birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Çevre sorunları, insanlığın ve dünyanın geleceğini tehlikeye düşürdüğü gibi, kişilerin tanıdıkları ve olumsuz etkilenerek yaşadıkları gelişmeler olarak da ayrı bir özelliğe sahiptir. Havası, suyu, toprağı kirlenmemiş, temiz, gürültüsüz, yeşil alanı olan, planlı yerleşime sahip şehirler günümüzde yaşayan insanların en büyük arzusu haline gelmiştir. Ancak temiz ve bozulmamış, tahrip edilmemiş

*Yrd.Doç. Dr., MĞÜ Eğitim Fakülte Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı.

ve sağlıklı çevrelerde yaşayan insanlar geleceğine ümitle bakabilirler. Toprağı bozulmuş, havası ve suyu kirlenmiş, düzensiz yerleşim alanları insanı hem biyolojik, hem de psikolojik olarak etkileyecektir. Biyolojisi ve psikolojisi bozulmuş insanların sağlıklı karar verebilmeleri, geleceğe güvenle bakabilmeleri çok zordur. Bu da her geçen gün bozulan çevrenin etkisiyle insanlığın geleceğinin tehlikeye düşmesi, yok olması demektir.

Çevre, canlıların yaşayarak kendilerini ortaya koydukları ortamı ifade eden bir terimdir. Her şey, belirli şartları ve düzenlemeleri içeren çevrenin etkisinde şekillenir. Çevre; toprak, su ve hava olmak üzere üç geniş ortamdır meydana gelir. Canlıların yaşadıkları ortamda birbirleriyle, diğer canlılarla ve cansız çevre ile sürekli etkileşimleri söz konusudur. İnsanlar, bitkiler ve hayvanlar ile bunların yaşadıkları çevre arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilim dalı ortaya çıkmış ve bu, Çevre Bilimi ya da Ekoloji (Oikos: Çevre ve evcik, logos:Bilim) terimi ile ifade edilmiştir. Ekoloji çok yeni bir bilim dalı olmasına rağmen, çevrede meydana gelen olumsuz gelişmeler onun çok hızlı gelişen bir bilim olmasına neden olmuştur.¹

Tüm canlıların yaşama ortamını teşkil eden çevre, her bir canlı türünün neslinin devam ettirilmesini sağlayan şartlara sahiptir. Bu ortam şartlarında “ekolojik denge” denilen bir hassasiyet söz konusudur. Ekolojik denge, insanların fazla kazanma hırsıyla yapmış oldukları faaliyetler sonucu bozulmak zorunda kalmıştır.

İnsanların ve diğer canlıların varoluşlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için, içinde yaşadıkları ortamın havasının, suyunun ve toprağının kirlenmeden kalması gerekmektedir. Ancak son zamanlarda çevrede meydana gelen kirlenmeler bu şartların dikkate alınmadığını göstermektedir. Her gün su, hava, toprak kirliliği gibi çeşitli çevre sorunlarıyla karşılaşmaktayız.

Çevre kirliliğinin temelinde insan faaliyetlerinin olduğu aşikârdır. İnsanların hem kendilerine hem de çevrelerine zarar vermeden yaşamaları ise ancak eğitimle gerçekleştirilebilir. Bu konudaki eğitim kişinin kendisini tanımasını ve sağlıklı yaşamasını kazandırdığı gibi çevresini kirletmemeyi ve onu korumayı da öğretir.

2. ÇEVREYİ NİÇİN KİRLETİYORUZ?

Çevre kirliliği, günümüzdeki önemli problemlerden biridir. Bu durum, insanların kirlenen zihinlerinin bir yansıması olarak düşünülebilir. Kirlenmenin bir görünen, bir de görünmeyen kısmı vardır. Görünmeyen kısmını anlamadan olayları sadece yüzeysel ve teknolojik olarak algılamak anlamına gelen “sığ çevrecilik”, çözüm üretmede bugün yetersiz kalmaktadır.

Çünkü çevre sorunlarının birbirleriyle değişik boyutlarda ilişkisi vardır. O halde olayların temel sebeplerini tespit etmek gerekir. Bunun için de yeni bir “insan-doğa ilişkisi modeli” geliştirmek amacıyla “derin çevrecilik modeli” ve “derin çevre eğitimi modeli”ni geliştirerek yaygınlaştırmalıyız.²

¹ Özey, R., **Çevre sorunları**, İstanbul, 2001, s.17-18.

² İleri, R., Çevre Eğitimi ve Katılımın Sağlanması. **Ekoloji çevre D.**,1991 3: 3-9.

Kirlenmenin ilk olarak sebeplerini araştıran bilim adamları önce zihinlerin ve ruhların kirlendiğini, sonra bu insanların sosyal ve biyolojik çevreyi kirlettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca insanın düşünme şekli ve hayata bakış açısı ile doğanın işleyiş tarzı arasındaki farkın anlaşılabilmesi, insanın kendi düşüncelerine göre doğaya müdahale etmesi, çevre kirliliğini dayanılmaz boyutlara getirmiştir.

Zihinlerdeki ve ruhlardaki kirlenme (mental kirlilik), sadece biyolojik ve fiziki çevreyi kirliletmekle kalmamış aynı zamanda sosyal çevreyi de aşırı derecede kirlileterek sosyal krizlerin sürekli patlak vermesine sebep olmuştur. Mental kirlilik bireysel egoizmi doğurmuş, bu da gelişerek toplum ruhunu sarmış ve kitlesel egoizme dönüşmüştür. Özellikle gelişmiş ülkelerin ve toplumların yeni gelişen ülke ve toplumlar üzerinde ekonomik çıkar kumpasları kurması, telâfisi güç, hatta olanaksız kirlilikler oluşturmuştur. Bu, ancak, insanlığın yüceltilmesi adına, temiz bir sosyal çevre oluşturmak üzere toplumsal eğitim ile aşılabılır. Bugün, gelişmekte olan ülkelerdeki pek çok aydın ve düşünür, çevreyi, sanayileşmiş ileri ülkelerin bizzat kirlendiğini ya da az gelişmiş ülkelere çevreyi kirliletici teknoloji ve fabrikaları kurarak veya satarak dolaylı olarak kirliletiklerini belirtmektedir.³

Aşağıdaki problemler çözülmeden biyolojik kirliliği önlemek zordur.

Bu problemler:

1. Eğitim sistemimiz içerisinde gerek öğretmenler, gerek aileler, gerekse öğrencilerimiz arasında çevre kirliliğinin ciddiyetinin yeterince anlaşılabilmesi ,
2. Fertler veya milletler açısından sürekli büyüyen ekonomik uçurum olması,
3. Sağlıksız ve dengesiz beslenen insanların her geçen gün artması,
4. Aşırı bir sorumsuzluk ve bu duyguların çevreye verdiği zararın artarak devam etmesi,
5. Çevre problemlerinin milletler politikası halinde algılanabilmesi,
6. İnsanların her şeye rağmen fazla kazanma hırsları,
7. Doğanın gelecek nesillere bırakılırken, korunması gerektiği duygusunun zihinlere yerleşmiş olmaması,
8. Yeryüzü kaynaklarının sınırlı olduğunun farkına varılamama duygusu.

Toplumda yerleşmiş olan bu problemler ancak eğitim sayesinde çözülebilir. Kalkınmanın sağlıklı bir şekilde ve çevreye zarar vermeden yürütülmesi için eğitim esastır .

3. ÇEVRE KİRLİLİĞİ NASIL ÖNLENİR?

Farklı kalkınma düzeylerinde bulunan toplumların çevre sorunlarına bakış açıları da farklıdır. Az gelişmiş toplumlarda yaşam, öncelikle ekonomik

³ Uzunoğlu, S., Çevre Problemlerine Farklı Bir Bakış, *Ekoloji Çevre D.*, 1994, 3: 4-7.

yararlılık üzerinde yoğunlaşır. Bu toplumlarda kaynakların kullanımında “bize doğal kaynaklar yeterlidir, sonsuza kadar devam eder” düşüncesi egemendir. Yerleşmiş olan bu düşünce şekli, mevcut eğitim ve gelenekler sayesinde yeni nesillere korunarak aktarılmaktadır. Böyle toplumların geleceğinin geçmişinden daha kötü olması kaçınılmazdır.⁴

Bu noktada çevre ve kalkınma konusunda farklı değerleri ve tutumları bulunan toplumların, insan kaynağının geliştirilmesine yönelik bir eğitime inanmalarının gerektiği açıkça görülmektedir. Nitekim bugün okyanus ötesi ülkeler, sahip oldukları doğal kaynakları oldukça sınırlı kullanmakta, bunları adeta ileriye dönük stoklar halinde saklamakta; buna rağmen, doğu ülkelerinin kaynaklarını çok ucuza tüketmektedirler. Eğitim sistemleri içerisinde örneğin, Kanada’da “Land usage-kara kullanımı” diye ders ihdas edilmiştir. Bu derslerde, mesken oluşturmada, stratejik kaynakların kullanımında yeterli ve gerekli bilgiler verilmekte, kalıcı davranışlar oluşturulmaktadır.

Mensubu bulunduğumuz toplumları, çevre bilinci ve eğitimi konusunda gelişmiş toplumların normlarına endekslemek mümkün olmadığı gibi aksine bir yanılığa da olacaktır. Toplumların kendi sosyo-ekonomik koşullarına ve değerlerine uygun bir anlayış içerisinde, insan-çevre ilişkilerinin yeniden yapılanması gerekmektedir. Ancak, bu evrimin gerçekleştirilebilmesi için toplumda eğitim düzeyinin ve kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir. Toplumun her kesimine yayılmış olan bir eğitim sistemi insanların davranışlarında büyük değişiklikler sağlayacaktır. Örneğin; Türkiye stratejik Bor mineralini ancak cam yapmada kullanırken, Eskişehir-Kırka yöresini, Bandırma limanını kirletmekte, eğitimsiz toplum ise buna seyirci kalmaktadır.

Eğitim, toplum ve başka insanların etkisiyle bir insanın kendi davranışlarında değişimler oluşturması sürecidir. Böyle bir oluşum insanın doğumundan ölümüne kadar devam eder. Eğitim kelimesi 1940 yılından itibaren dilimize yerleşmiştir. Bu tarihten önce **eğitim** yerine **terbiye** kelimesi kullanılmaktaydı.

Eğitimle ilgilenen her eğitimcinin ve bilim adamının kendine göre geliştirdiği bir eğitim tanımı vardır. Eğitimin geniş bir alan olarak açıklanması, değişik kaynaklarda farklı tanımlara rastlanmasından dolayıdır. Eğitim, insanı içinde doğduğu kültür ortamı ile bütünleştirerek kültürleme süreci olarak da tanımlanabilir. Bilindiği gibi bir millet, bir toplum, bireylerini kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilemeye çalışır. Bu etkileme süreci kültürleme olarak adlandırılır. Kültürleme; ailede, sokakta, her türlü tören, seremoni vb. faaliyetlerle olur. İnsanların diğer insanlar ve çevresiyle etkileşimlerinin maddi ve manevi ürünlerine kültür denir. İnsanın bir yaşama biçimi vardır. Çok genel olarak kültür de yaşama biçiminin ürünü olarak tanımlanır. İnsanlar bu maddi ve manevi çevre faktörleriyle kültürleme sürecine girer.

⁴ Haplemitoğlu Ş., Sürdürülebilir Kalkınma İçin Çevre Bilinci ve Çevre Eğitimi, **Çevre ve İnsan D.**, 1997,34, 22-27.

İlk defa Dewey eğitim sürecinin içinde ne olup bittiğini düşünmüş, eğitimi, yaşantıların yeniden düzene konulması ya da davranışların yenilenmesi olarak görmüştür. Eğitimcilerden Preston, eğitimin görevini, “bireyin etrafında, gelişmesinin her aşamasında, istenen tepkileri ve beklenen değişimleri en iyi şekilde oluşturabilecek bir çevre düzenlemektir” şeklinde belirtmiştir. Oğuzkan, eğitimi “önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan plânlı etkiler dizgesidir” diye tanımlamıştır. Good ise eğitimi “seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okulun) etkisi altında sosyal yeterlik ve üst düzeyde bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir” şeklinde tanımlamıştır.⁵

Bütün bu tanımları göz önünde bulunduran Ertürk, yapılan eğitim tanımlarının ortak yönlerini bularak yukarıdaki görüşlerin hepsine ters düşmeyecek bir eğitim tanımı yapmıştır. Ertürk’e göre eğitim, “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde (eğitimin amaçlarına uygun) değişimler meydana getirme sürecidir”⁶. Günümüzde daha çok kabul gören ve kullanılan bu tanıma göre eğitimin açıklaması şöyle özetlenebilir:

1. Eğitim bir süreçtir.
2. Eğitim sürecinde bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır.
3. Davranıştaki değişim kasıtlı olarak gerçekleştirilmiştir.
4. Eğitim sürecinde bireyin kendi yaşantıları esastır.

Eğitim bir milletin yüzyıllar boyu süren kültürünün ürünüdür. Türk mimarisinde bazı binaların yapımı sırasında oluşturulan taş oluk ve oyuklar, kuşların su içmelerini sağlamak üzere planlanmıştır. Bu anlamda eğitim toplumun vazgeçilmez temel kurumlarından biridir. Eğitim terimi, bazen yapılan bir eğitimin konusunu belirler. Çevre eğitimi, trafik eğitimi, çıraklık eğitimi vb. Bazen de eğitim, eğitilecek kitleyi kapsayacak biçimde kullanılır. Halk eğitimi, yetişkinler eğitimi, çocuk eğitimi, özel eğitim vb. Eğitim, yapılan aracı göstermek biçiminde de kullanılır. Televizyonla, radyo ile, oyunla eğitim gibi.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi eğitim aynı anda toplumdaki her insanla ilişkisi olan bir alandır. Sınırları oldukça geniştir.

4. EĞİTİMİN GÖREVLERİ

Eğitimin bir çok tanımı yapılmıştır. Eğitim, bireyin yaşantısında kendi davranışları yoluyla yaparak, yaşayarak olumlu yönde istenilen davranışları geliştirme sürecidir. Eğitim, bireyde davranış değişikliğini sağlamadır. Başka bir ifade ile eğitim bireyin kültürlenmesidir.

⁵ Büyükkaragöz, S.S., Muşta, M.C. , Yılmaz, H., Pilten, Ö., **Öğretmenlik Mesleğine Giriş(Eğitimin Temelleri)**. Konya,1998, s. 25-28.

⁶ Ertürk, S.,Eğitimde Program Geliştirme. Ankara, 1982, s. 9.

Eğitimin bu açıklamalardan başka tanımını yapanlar da olmuştur. Bazıları eğitimin toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirme görevlerini üstlendiğini ifade etmiştir.

Eğitimin toplumsal görevleri üç alt başlıkta toplanabilir :

1. Toplumsal kültürü aktarmak,
2. Bireyin içinde yaşadığı ortama uyumu sağlamak,
3. Araştıran insanlar yetiştirmek.

Eğitimin bireyi geliştirme fonksiyonunu; bireyin beden, zihin ve ruhsal yapısını geliştirmek olarak belirtebiliriz.

Eğitimin ekonomik fonksiyonları ise; bilinçli üretici ve tüketici yetiştirmektir.

5. EĞİTİM KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Eğitim, geniş anlamda kişiliğin gelişimi olarak ifade edilir. Okulda, evde ve diğer ortamlarda gerçekleşen bir süreçtir. Başka bir ifade ile bütün toplumun eylemidir. Eğitim insana hayatını öğreten toplumun tüm yaşamıdır.⁷ Bilgeseven'e⁸ göre Durkheim eğitimi, yetişkin nesiller tarafından sosyal hayata henüz hazır olmayanlara tatbik edilen bir tesirdir. Amacı ise, çocukta (veya fertte) hem bir bütün olarak siyasi cemiyetin, hem de spesifik olarak bağlı olduğu özel meslek çevresinin ondan istediği belirli miktarda fiziki, entellektüel ve moral durumları üretmek veya geliştirmektir.

Kültür kelimesinin sosyolojik anlamı, bir topluluğun tüm yaşam biçiminin ifadesidir. Ralph Linton'a göre kültür, öğrenilmiş davranışlar ve bu davranışların sonuçlarından oluşan bir bileşimdir. Onu bir araya getiren öğeler, belli bir toplumun fertleri tarafından paylaşılır ve aktarılır. Başka bir tanımla kültür, insan davranışının öğrenilen kısmıdır. Kültürle kazanılan davranış, doğuştan gelen kalıtsal özelliklerden farklıdır. Biyolojik katılımın aksine kültür, toplumsal katılım olarak adlandırılabilir ve bir toplumsal grupta nesilden nesle aktarılır.

Çevrenin korunması, kirletilmemesi gerektiği davranışı da ancak eğitimle olur. Eğitim, çevre bilincinin toplumsal kültür haline gelmesini sağlar. Eğitim, bireyi çocukluktan başlayarak bireye kendini vurgulamayı öğretirken, her alanda sorumluluklarını da belletir. İnsanların eğitim seviyesi yükseldikçe sorunların farkına varma, onların çözüm yollarını öğrenme ve uygulama duygusu gelişebilir. Eğitimli toplumların bireyleri dikkatlerini bireysel haklara ve sorumluluklara yöneltmektedir. Böylece insanların çevreye karşı duyarlılıkları arttırılır ve kültürleri de zenginleştirilmiş olur.

Çevrenin korunması ve gelecek nesillere sağlıklı bir ortam bırakılması için bütün bunlar yeterli olmamaktadır. Çevre bilincinin geliştirilmesi ve bir yaşam biçimine dönüştürülmesi için, devamlı ve kesintisiz bir çevre eğitimi programının hazırlanarak her toplumun kendi eğitim sistemine uygun hale

⁷ Tezcan, M., *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara, 1992, s.67-69.

⁸ Bilgeseven A., K., *Eğitim Sosyolojisi*, İstanbul, 1987, s.16.

getirilerek yerleştirilmelidir. Böylece farklı kültürlere sahip olan toplumların çevre bilinci ortak olacaktır. Meslek içinde ve yetişkin dönemde de gerek halk, gerekse kamu görevlilerine yönelik çevre eğitimi batıda , “public school-halk okulları” tarafından verilmektedir. Demek ki Türkiye’de de toplumda kalıcı bir çevre bilincinin oluşması ve yerleşmesi için eğitime küçük yaşlarda başlanmalıdır. Bu alandaki eğitim sadece okulda değil, ailede, çevrede ve bulunduğu bütün ortamda devam etmelidir. Her ortamda sürdürülen çevre eğitim faaliyetlerine aynı zamanda çocuğun bütün hayatı boyunca devam edilmelidir.

6. ÇEVRE EĞİTİMİNİN AŞAMALARI

6. 1. Okul Öncesi Dönem :

Özellikle küçük çocuklar için çevre, içerisinde yaşadıkları ortamı ifade eder. Ev, okul, cadde , sokak, komşular vb. Dünyaya gelen çocuk, hayatının ilk aşamalarında çevreyi tanımaya çalışır. Ona hayatının ilk aşamalarında verilecek bir eğitim, çevrenin korunması gerektiği fikrinin oluşmasını sağlayabilir. Çocuğa, kendisinin çevrenin bir parçası olduğu, çevreyle bir bütün oluşturduğu duygusu verilmelidir. Nasıl evimiz, ailemiz, apartmanımız ifadelerini kullanıyorsak okulumuz, sokağımız, caddemiz, şehrimiz, ülkemiz vb. kelimeleri de küçük beyinlere yerleştirmeliyiz. Bu ifadeleri sıkça duyarak yetişen çocukta yaşadığı her ortamın bir parçası olma ve çevreyi koruma duygusu gelişecektir. Çocuğun küçük yerlerde kazandığı duygular onu çevresini korumaya yöneltecektir.

Çocuğun evde eşyalarını toplaması, odasını düzenli tutması, okulunda oyuncakları toplaması, yolda elindeki bir çöpü yere atmaması çevreyi koruyucu davranışlardır. Çocuğa bu davranışlar kazandırılırken evde anne, baba, cadde ve sokakta diğer bireyler, okulda ise öğretmenler örnek olmak zorundadırlar. Çünkü küçük çocuklar bir çok davranışı, büyükleri taklit ederek öğrenirler. Çeşitli televizyon programlarında, oyunlarda ve hikayelerde de çevre konusu işlenirse çocuğun çevre konusundaki hassasiyeti daha mükemmel olacaktır.

6. 2. İlköğretim ve Lise Dönemi

Okul Öncesi dönemde öğrenilen çevre bilgisinin çocuklarda kalıcı olması için, çevre eğitimi faaliyetlerine İlköğretim ve Lise döneminde de uygun şekilde devam edilmelidir. Küçük yaşlarda devamlı ve düzenli olarak alınan bir eğitimin, kişinin hayatı boyunca etkili olacağı hiç unutulmamalıdır.

İlköğretim programlarında çevre eğitiminin verilebileceği dersler de mevcuttur. Hayat Bilgisi dersinin ünitelerinde çevre konuları ve Fen Bilgisi dersinin ünitelerinde çevre ve sağlıkla ilgili konular çevre eğitiminin verilmesi için uygun kısımlardır.

İlköğretimden mezun olup, lise öğrenimine başlamış olan öğrencilerin hayata bakışları biraz daha farklılaşmıştır. Öğrenci, kişilik kazanma, gelişme dönemine girmiştir. Bu dönemde aldığı eğitim, onun ileriki hayatında etkisini gösterecektir. Kazanmış oldukları davranışları çevresine yansıtabileceklerdir. Yapılan organizasyonlarda kolayca görev alabilirler ve başarılı olabilirler. Fen

Bilgisi, Çevre ve Sağlık Bilgisi ile Biyoloji derslerinde çevre eğitimi ile ilgili konular işlenebilir.

6. 3. Yükseköğretim Dönemi

Lisans ve Lisansüstü aşamaları içeren üniversite eğitimi dönemi, gençlerin gelecekte yapacakları mesleğe yönelik bir süreçtir. Geleceğimiz olan gençler kişiliklerini üniversite çağlarında tanıyarak geliştirirler.

Üniversiteler çağdaş düzeyde eğitim veren kurumlardır. Bu eğitim sayesinde doğayı sevmeye ve çevreyi koruma bilincini daha kolay kazanabileceklerdir.

Üniversitelerde öğretmenler, çevre mühendisleri profesyonel çevreci olarak, diğer öğrenciler ise amatör çevreci olarak yetiştirilmelidirler. Bu sistemle üniversitelerde yetişen gençler, ileride çevre sorunlarına duyarlı, yeni nesillere örnek toplumu oluşturacaktır. Profesyonel çevrecilerin çevre eğitimi faaliyetleriyle, amatör çevrecilerin davranışları ve çalışmaları sayesinde çevreci toplum meydana gelecek ve çevrecilik, insanların bir yaşam biçimi halinde kendini gösterecektir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Eğitim sistemimizde çevre ve insan yeniden tanımlanmalı, çevreyi korumanın gerekliliği ve yolları açıklanmalıdır. Bunun için de çevre eğitimine önem vermeliyiz.

2. Çevrenin korunması için yapılan bilimsel araştırma ve teknolojinin gelişmesine yardımcı olmak amacıyla çevre eğitime önem verilmelidir. Bu konuda faaliyetlerde bulunan resmi ve sivil toplum kuruluşları kendi aralarında işbirliğine gitmelidir.

3. Bütün öğretmenlerin çevre eğitimi verebilecek özellikte ve örnek olmasını sağlayacak şekilde yetiştirilmesi gerekir. Öğretimin hangi döneminde görevli olursa olsunlar tüm öğrencilerin çevre konularıyla ilgilenmelerini sağlamalı, çevreyi koruyucu ve geliştirici tüm önlemleri açıklamalı, çevre sorunlarıyla ilgilenen bireyler yetiştirilmelidir.

4. Yükseköğretim kurumlarındaki bütün öğrencilerin hiç olmazsa amatör çevreci olarak yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

5. Gerek toplumda, gerekse toplumlar arasında çevre eğitimi seferberliği başlatılmalıdır. Bunun için çevre eğitimi, devletler politikası haline getirilmelidir. Çevre eğitiminin her aşamasında gerek yerel, gerekse ulusal basın ve yayın kuruluşlarından yeterince faydalanılmalıdır.

6. Avrupa Birliği'nin ortak çevre kullanımı normlarına göre eğitim programları hazırlanmalı, hatta aşırı egoizm ile bencilleşmiş bu toplumların içerisinde yer alarak, kültürümüzün öne geçirilmesi suretiyle çevre konusunda, ortak kullanım konusunda onlara örnek olunmalıdır.

7. Türk kültüründe çevre üzerine verilmiş olan eğitim, öğrencilerimize ve Batı toplumlarına anlatılmak üzere arşiv araştırmaları proje ve tez olarak verilmelidir.

KAYNAKLAR

- BİLGİSEVEN, A.K., Eğitim Sosyolojisi. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları No: 26, İstanbul, 1987.
- BÜYÜKKARAGÖZ, S.S., Muşta, M.C., Yılmaz, H., Pilten, Ö., Öğretmenlik Mesleğine Giriş (Eğitimin Temelleri). Mikro Basım-Yayım-Dağıtım. Konya. 1998.
- ERTÜRK, S., Eğitimde Program Geliştirme. Ankara, 1982.
- HAPLEMİTOĞLU, Ş., Sürdürülebilir Kalkınma İçin Çevre Bilinci ve Çevre Eğitimi. Çevre Ve İnsan D., 1997.
- İLERİ, R., Çevre Eğitimi ve Katılımın Sağlanması. Ekoloji Çevre D., 1991.
- ÖZEY, R., Çevre Sorunları. Aktif Yayınevi, İstanbul, 2001.
- TEZCAN, M., Eğitim Sosyoloji. Zirve Ofset, Ankara, 1992.
- UZUNOĞLU, S., Çevre Problemlerine Farklı Bir Bakış. Ekoloji D., 1994.